

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
А288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.

ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

Список використаної літератури

1. Заяць О. С. Правове забезпечення гарантій адвокатської діяльності в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2024. Випуск 84. Частина 4. С. 172–176. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/09/26–3.pdf>
2. Козлов О. О. Організаційно-правові засади реалізації гарантій адвокатської діяльності. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2023. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4509f2a5–09c7–4a44–94b8–>
3. Council of Europe Convention for the Protection of the Profession of Lawyer. URL: https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/images/pages/projects/ENFR_2025_Convention-on-the-Protection-of-the-Profession-of-Lawyer.pdf
4. Джабурія О. О. Адвокатура Одеської області в умовах воєнного стану в показниках 2024 року. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 08 листопада 2024 р.)*. Одеса : Юридична література, 2024. С. 38–44. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5b47e531–7385–4eb5–8c46–72e2e5ca1d43/content>

Науковий керівник: завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України **Бакайнова Нана Мезенівна**

Собакар В. О., Ратнер Д. С.

студентки 1-го курсу факультету
прокуратури та слідства (кримінальної юстиції)
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ АДВОКАТУРИ З НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ПО СЬОГОДЕННЯ

Історія адвокатури сягає своїми витокami в античні часи, і особливо важливу роль у цьому процесі відіграла Давня Греція. В Афінах інститут адвокатури виник унаслідок вимоги судочинства до сторін представляти себе самостійно. Кожен громадянин мав володіти умінням захистити себе словом, оскільки нездатність виступити в суді вважалася ганьбою. Це спричинило появу логографів — фахівців, які писали промови для судових виступів. Перемогу у справі визначало не стільки знання законів, скільки рівень ораторського мистецтва. Логографи користувалися великим попитом, однак їхня роль обмежувалася написанням

промови, яку мав виголосити сам клієнт. Саме тому цей етап розвитку адвокатури отримав назву «німа адвокатура», адже правове представництво в сучасному розумінні ще не сформувалося.

На відміну від Греції, у Давньому Римі адвокатура набула професійного характеру. Спочатку функціонувала система патронату, коли римські патриції (патрони) надавали безоплатну правову допомогу клієнтам (плебеям). Згодом, після оприлюднення законів XII таблиць Флавієм і Лаєм, правові знання стали доступними широким верствам населення, що сприяло формуванню двох категорій фахівців — юр-консультантів і адвокатів. Сам термін *advocatus* походить від латинського слова *advocare*, що означає «закликати на допомогу» [1, с. 14].

З часом адвокатура в Римі перетворилася з морального обов'язку патронату на вільну професію, яка забезпечувала кваліфікований захист і могла бути оплачуваною. Саме римська модель заклала основи сучасної адвокатської діяльності у світі.

У період Київської Русі адвокатура ще не існувала як окремий інститут, однак її зародки вже простежувалися у «Руській Правді». Захист здійснювали свідки, родичі, посередники або «добродішні мужі», які могли виступати в інтересах інших осіб. Захист мав переважно звичаєвий характер і спирався на моральні авторитети громади.

Подальший розвиток припадає на час входження українських земель до складу Великого князівства Литовського та Речі Посполитої. Литовські статuti 1529, 1566 і 1588 рр. закріпили право сторін у суді мати представника. З'явилися присяжні повірені — особи з правовими знаннями, які складали присягу й користувалися повагою суду. Це стало перехідним етапом від звичаєвого до професійного представництва.

У період Гетьманщини та козацької держави (XVII–XVIII ст.) сформувалася власна судова система — Генеральний, полкові та сотенні суди. Учасники процесу мали повірених, які готували скарги, клопотання, апеляції. В містах із Магдебурзьким правом діяли офіційно визнані судові представники — прокуратори [1, с. 27].

За часів Російської імперії (після реформи 1864 р.) було запроваджено інститут присяжних повірених. Вимоги до них включали наявність юридичної освіти, складання присяги та членство в радах при окружних судах. Саме тоді були визначені основи адвокатської етики, оплати праці й дисциплінарної відповідальності.

На західноукраїнських землях, що входили до Австро-Угорщини, адвокатура розвивалася на основі закону 1868 р., який запровадив адвокатські палати у Львові, Чернівцях та інших містах, — ці органи мали самоврядний характер.

Період Української Народної Республіки (1917–1920 рр.) ознаменувався спробами створити національну адвокатуру, однак через

політичну нестабільність ці реформи не були завершені. На західно-українських землях адвокати діяли за місцевим законодавством, але активно брали участь у національно-визвольному русі, поєднуючи професійну діяльність із боротьбою за права українців.

Після встановлення радянської влади адвокатура була повністю підпорядкована державі. У 1922 р. створено колегії захисників при народних судах, які перебували під контролем Міністерства юстиції СРСР. Незалежність адвокатів була суттєво обмежена, а їхня діяльність — формалізована [1, с. 80].

З проголошенням незалежності України у 1991 р. розпочалося відновлення національної системи адвокатури. Прийняття Закону України «Про адвокатуру» у 1992 р. [2] стало першим кроком до формування сучасної моделі незалежної професійної організації, яка забезпечує право кожного на правничу допомогу. З часом правова регламентація діяльності адвокатури зазнавала подальшого розвитку: було прийнято Правила адвокатської етики (зазнавали змін та доповнень, чинні Правила затверджені у 2017 р.), Закон України «Про безоплатну правничу допомогу» 2011 р. (на момент прийняття використовувався термін «правова допомога»), новий Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» 2012 р. тощо.

Адвокатура на шляху свого розвитку зіткнулась з таким викликом як запровадження карантинних обмежень через коронавірусну інфекцію COVID-19 (2019 р.), а у 2022 р. з більш жакливим — запровадженням воєнного стану через повномасштабне вторгнення на територію нашої держави.

Отже, ми можемо зазначити, що адвокатура України, розпочавши свій розвиток ще з доби Київської Русі, поступово набула рис європейської моделі, зберігаючи водночас національну самобутність. Крім того, вона вдало пристосовується до викликів часу, продовжуючи виконувати покладене на неї Конституцією України завдання з надання правничої допомоги.

Список використаної літератури

1. Бакаянова Н. М., Храпенко О. О. Історія адвокатури України. Одеса: Фе-нікс, 2021. 278 с.
2. Про адвокатуру: Закону України від 19.12.1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2887-12/ed19921219#Text>

Науковий керівник: доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент **Кравченко Марина Олександрівна**

Секція 2
ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ
ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ

Мінченко Р. М.

Допомога правова чи правнича: теоретична дискусія
та законодавство 307

Кравченко М. О.

Функціонування адвокатури в умовах воєнного стану як один
із етапів розвитку цього інституту 311

Бабенко В. А.

Діяльність адвокатури в умовах воєнного стану 313

Бикова С. А.

Деякі аспекти функціонування адвокатури в умовах воєнного
стану 315

Виходець О. О.

Становлення професійної адвокатури на українських землях
у добу Великого князівства Литовського 317

Желейко М. С., Повх Х. В.

Інститут представництва та захисту прав людини у суді
у Стародавньому Світі 320

Кіндей Ю. О.

Роль адвокатури в умовах воєнного стану: виклики
та перспективи 322

Маркасова Л. В.

Здійснення адвокатської діяльності в умовах воєнного стану
в Україні 324

Собакар В. О., Ратнер Д. С.

Роль адвокатури з найдавніших часів по сьогодення 326

Секція 3
РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
АДВОКАТІВ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ
АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Джабурія О. О.

Основні питання діяльності ради адвокатів Одеської області
на сучасному етапі 329